

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

Maa- ja metsätalouden kyky sitoa hiiltä on sitä parempi mitä paremmin metsät ja pellot sitovat hiiltä. Tällöin keskeistä on pitää huolta ja parantaa maan kasvukuntoa. Kasvukunnossa keskeisiä tekijöitä ovat maan rakenteesta ja vesitaloudesta huolehtiminen ja niiden parantaminen. Näitä tulee korostaa suunnitelmassa enemmän.

Lisäksi on nostettava vahvemmin esille se, että ilman taloudellisia mahdollisuuksia ei ole mahdollisuuksia tehdä panostuksia hiilensidonnan lisäämiseen. Kun maatalouden kannattavuus on jo valmiiksi erittäin heikko, eivät esitetyt odotukset ilmastotoimista mahdollisesti tulevaisuudessa saataviin taloudellisiin hyötyihin ole realistisella pohjalla. Nyt vaadittaviin tekoihin tulee osoittaa resursseja ja tulevaisuuden mahdolliset tuotot ovat jotakin, mikä tulee nykyisen päälle.

Suunnitelmaa tulee tarkastella myös tasapainoisemmin koko Suomen näkökulmasta ja ottaen huomioon alueiden väliset erot. Esimerkiksi pellonraivauksen tarvetta ehkäisee se, että tuotantoa pystytään ylläpitämään koko maassa. Hajautettu maataloustuotanto ja sitä kautta olemassa olevan tuotantopotentiaalin (=pellon) hyödyntäminen vähentää tarvetta pellon raivaukseen. Toisaalta myös Etelä-Savon tyyppisillä alueilla raivaamisen voi tulla tarvetta tilakoon kasvattamiseksi, koska peltoa on ylipäätään vähän eikä sijoitu sinne, missä on kysyntää.

Tilusrakenteen kehittämisen mahdollisuudet Etelä-Savon tyyppisessä maakunnassa ovat merkittävästi vähäisemmät kuin monissa muissa osissa maata. Esimerkkinä voidaan todeta, että Salon kaupungissa on kutakuinkin saman verran peltoa kuin Etelä-Savossa tai, että Etelä-

Pohjanmaalla yli 100 hehtaarin tiloilla on merkittävästi enemmän peltoa kuin koko Etelä-Savossa. Toisaalta Etelä-Savossa on metsää merkittävästi enemmän suhteessa peltoon kuin muualla maassa. Tällöin tilusjärjestelyn osalta tulee ottaa tarkasteluun mukaan myös esimerkiksi mahdollisuus vaihtaa peltoa metsämaahan.

Suomi on suuri maa ja olosuhteet poikkeavat eri alueilla. Niin toimintaympäristön, tuotannon kuin vaikutusten suhteelliset ja absoluuttiset merkitykset ovat näin hyvin erilaisia eri osissa maata. Tämä on otettava huomioon suunnitelman lopullisessa versiossa ja varsinkin ehdotetuissa ja vaadittavissa toimenpiteissä.

Edelleen suunnitelmassa on arvioitava syvällisemmin Venäjän vaikutuksia Suomen tilanteeseen niin ruokaturvan kuin energiaturvan osalta, kokonaisturvallisuudesta puhumattakaan. Nyt tämä analyysi jää liian vähälle huomiolle. EU komissio eikä parlamentti näytä kaikilta osin olevan ajan tasalla siitä, mitä vaikutuksia maatalouden kannattavuuskriisillä ja Venäjän aiheuttama geopoliittinen kriisillä on vielä tulossa. Suomessa ei voida tehdä samaa virhettä.

Näillä esille tuoduilla näkemyksillä suunnitelman tasapainoisuutta, vaikuttavuutta ja toteuttamiskelpoisuutta voidaan parantaa.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

Hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden kokemus lähtee siitä, miten reiluisiksi esitetyt ja vaadittavat toimet koetaan. Tällöin ja varsinkin tässä tilanteessa maatalouden osalta keskiöön nousevat taloudelliset tekijät. Maatalouden kannattavuus ei kestä mitään lisärasitteita ennen kuin se on saatu merkittävästi paremmalle tasolle.

Toimenpiteiden hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuutta lisää se, että niiden toteuttamiseen osoitetaan riittävät resurssit, käyttökelpoiset välineet sekä työrauha niiden käyttämiseen. Sen jälkeen seurataan tuloksia ja tehdään tarvittavia muutoksia ja ilman, että toimijoita syyllistetään, mikäli tarvitaan korjausliikkeitä. Tässä keskeisessä roolissa on toimivat markkinat niin maa- ja metsätalouden tuottamien tuotteiden osalta kuin myös hiilensidontaan liittyvät markkinat.

Maanomistajan tulee voida hyötyä tekemistään ilmastotoista ja maa- ja metsätalouden harjoittajan tulee saada oikeudenmukainen korvaus tuottamistaan ruoan raaka-aineista sekä puusta.

Suunnitelmassa todetaan sivulla 34, että infrastruktuuriin ja rakentamiseen liittyviin hankkeisiin liittyy usein merkittäviä yhteiskunnallisia hyötyjä, joten niitä ei voida eikä kannata kokonaan välttää. Tällä samalla logikalla on tunnistettava ja vahvasti tunnustettava myös maatalousmaahan ja

maatalousrakentamiseen liittyvät yhteiskunnalliset hyödyt. Mikä voisi olla merkittävämpi yhteiskunnallinen hyöty kuin maatalouden tuottama ruoka ja siihen liittyvät lukuisat maaseudun elinvoimaa ja mm. luonnon monimuotoisuutta lisäävät tekijät. Puhumattakaan huoltovarmuus, ruokaturva ja maaseudun asuttuna pitäminen. Kaikki nämä ovat mitä suurimmassa määrin maatalouden ja siihen liittyvän maankäytön tuottamaa yhteiskunnallista hyötyä. Tähän samaan teemaan liittyy se, että suunnitelmassa ei tarkastella riittävästi maatalouskäytöstä poistuvaa peltoa. Tämä tulisi ottaa huomioon mm. tarkasteltaessa pellon raivauksen tarvetta yksittäisen maatalousyrittäjän tilan kehittämisen näkökulmasta. Pelkästään valtakunnallisia tilastoja tarkastelemalla ei saada oikeaa kuvaa maatalouselinkeinon tilasta, joka muodostuu yksittäisten tilojen asemasta.

Oikeudenmukaisuuteen ja hyväksyttävyyteen liittyy myös se, millaista politiikkaa laajemminkin Suomessa harjoitetaan ja, miten ne vaikuttavat eri maankäyttömuotoihin. Esimerkiksi luvussa 7.2.3 Ehkäistään metsänraivausta rakennetuksi maaksi pyritään vähentämään metsänraivausta ko. tarkoitukseen. Samaan aikaan lähes kaikilla politiikan alueilla harjoitetaan voimakasta keskittämispolitiikkaa niin ihmisten kuin työpaikkojen osalta. Tämä johtaa luvun otsikkoon nähden juuri päinvastaiseen tilanteeseen. Lisäksi monet kaupungit pakkolunastavat alihintaan yksityisiltä maanomistajilta niin pelto- kuin metsämaata ja tekevät niillä voittoa rakennuttamalla niille asuntoja, mikä taas on seurausta valtakunnassa harjoitettavasta keskittämispolitiikasta. Keskittämispolitiikalla luodaan noidankehä, joka on epäoikeudenmukainen koko maan kehittämisen kuin yksityisten maanomistajien näkökulmasta.

Keskeinen tekijä oikeudenmukaisuudessa ja hyväksyttävyydessä on, että maataloustuotannon harjoittamisen edellytykset turvataan koko maassa. Se on välttämätöntä niin yhteiskunnan kokonaiskestävyyden kuin yksittäisten maatalouden harjoittajien kannalta. Hajautettu maataloustuotanto kestää paremmin erilaisia kriisejä ja on myös ympäristön kannalta kestävämmällä pohjalla, kun tuotanto ei keskity vain osaan maata.

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

Yksittäisinä muin huomioina MTK-Etelä-Savo tuo esille seuraavia seikkoja:

Sivu 42: Suomen joutuminen metsäisenä maana muiden maiden päästöjen kompensoijaksi. Lähtökohta tulee olla, että jokainen maa vastaa itse omista päästöistään ja Suomen tulee turvata omat etunsa sekä hiilensidontamahdollisuudet täysimääräisinä.

Sivuilla 48 ja 63 viitataan EU komission valmistelemaan ns. metsäkatoasetukseen. Komission suunnitelmien mukaan asetus tulisi olemaan ns. takautuvaa lainsäädäntöä. Tämä on johtamassa tilanteisiin, joissa jo ympäristöluvan ja investointirahoituksen saanut tila uhkaa joutua markkinointikieltoon, mikäli laajennusinvestointia perustuu pieneltäkään osin pellonraivaukseen. Miten esimerkiksi maitotila, jolta tulee aina myös lihaa, tulkitaan tässä tilanteessa? On kohtuutonta, että hallinto aiheuttaa tällaista epävarmuutta ja taloudellista riskiä yrittäjille.

Sivulla 57 kolmas kappale on epä johdon mukainen. Samassa kappaleessa todetaan, että nurmiala vähenee ja pysyy ennallaan. KATSO kohta sivu 33: maataloustuotannon edellytykset säilytettävä koko maassa ilmaston, maaseudun elinvoiman ja huoltovarmuuden (sääriskit, eläin- ja kasvitaudit jne.) takia.

Sivulla 62 toisessa kappaleessa metsämaan eri omistajaryhmistä ei tule tule 100 prosenttia täyteen.

Kosteikkoviljely jää edelleen epäselväksi, mitä se käytännössä on tai voisi olla. Tätä tulee tarkentaa ja myös sitä, mistä siihen liittyviä toimenpiteitä on tarkoitus rahoittaa, mikä on CAP:n rooli ja, mikä on ns. huoltovarmuuspaketin rooli, johon on varattu 30 miljoonaa kosteikkoviljelyyn.

Kallio Vesa
MTK-Etelä-Savo ry.